

การดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย
ในบริบทของชุมชน
โดยผ่านพิธีกรรม

เสาวคนธ์ แสงนวล

การประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จากงานประจำสู่งานวิจัย: R2R เพิ่มคุณค่า พัฒนาคณ พัฒนาบริการ
ครั้งที่ 2 วันที่ 16 กรกฎาคม 2552

การดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย ในบริบทของชุมชน โดยผ่านพิธีกรรม

โดย...นางสาวคนธ์ แสงนวล พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ

โรงพยาบาลตำบลบึงคล้าสาขาหนองคัน อำเภอลำสัก จังหวัดเพชรบูรณ์

ที่มาและความสำคัญ

- ผู้ป่วยระยะสุดท้ายต้องการตายตามกลางญาติพี่น้อง
- แนวคิดโรงพยาบาลหล่มสักใช้บ้านเป็นเตียงนอนผู้ป่วย
- การนำพิธีกรรมเข้ามาเกี่ยวข้องกับเชื่อมโยงกับดูแลด้านจิตใจและจิตวิญญาณของผู้ป่วยและญาติ
- มีความขัดแย้งทางด้านความเชื่อของการแพทย์สมัยใหม่และการแพทย์พื้นบ้านเกี่ยวกับเรื่องพิธีกรรม

สิ่งดี ๆ และความสบายใจที่พบเห็น

1. Self care สร้างพลังได้ด้วยครอบครัวและชุมชน โดยการนำพิธีกรรมมาใช้ดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้ายตามช่วงระยะของการเจ็บป่วย
2. เกิดความรักความสามัคคีและความเอื้ออาทร ขึ้นในเครือญาติและชุมชน
3. มีทุนทางสังคม

ปัญหาและโอกาสพัฒนา

1. มีความขัดแย้งทางด้านความเชื่อของการแพทย์สมัยใหม่และการแพทย์พื้นบ้านเกี่ยวกับเรื่องพิธีกรรม
2. พิธีกรรมมีข้อดีและข้อด้อยอย่างไรเกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย

เพราะอะไรถึงอยากพัฒนา

1. เป็นกระบวนการ Social Support
2. ทำให้เกิดพลังทางด้านจิตใจและจิตวิญญาณแก่ผู้ป่วยและญาติ
3. เกิดความรักความสามัคคีขึ้นในชุมชน

คำถามวิจัย

- พิธีกรรมที่ปรากฏในชุมชนมีผลต่อการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้ายอย่างไร รวมทั้งผลที่เกิดขึ้นต่อบุคคล ครอบครัวและชุมชนเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์

- เพื่อศึกษาเกี่ยวกับความตายและสุขภาพในโลกของชาวบ้านที่สัมพันธ์กับการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย
- เพื่อศึกษากระบวนการและผลลัพธ์จากพิธีกรรมการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้ายที่เกิดขึ้นในชุมชน
- เพื่อทำความเข้าใจรูปแบบและกระบวนการของพิธีกรรมที่ใช้ในการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้ายที่บ้านมีความสัมพันธ์ต่อครอบครัวและชุมชน

การทบทวนวรรณกรรม

- วัฒนธรรม ความตาย กับวาระสุดท้ายของชีวิต
- วัฒนธรรม สุขภาพ กับการเยียวยา.
- สังคมวิทยาการแพทย์.
- การดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้ายในมิติวิญญาณ.
- ความต้องการและการอภิบาลด้านจิตวิญญาณในผู้ป่วยที่ใกล้ตาย
- ระลึกถึงความตายสบายน้ก การเจริญมรณสติในชีวิตประจำวัน.
- เผชิญความตายอย่างสงบ

การทบทวนวรรณกรรม (ต่อ)

- มนุษย์กับวัฒนธรรม:
- วัฒนธรรมคือความหมาย ทฤษฎี และวิธีการของคลิฟฟอร์ด เกียร์ซ
- ทฤษฎีและวิธีวิทยาในการวิจัยทางวัฒนธรรม.
- ความเชื่อ พิธีกรรมบวงสรวงปลาบึก : ความหมายต่อสุขภาพของคนหาดไคร้
- องค์ประกอบในพิธีกรรมการสู่ขวัญ.

วิธีการและขอบเขตการศึกษา

- เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพผู้วิจัยเข้าไปสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์เชิงลึก
- คำถามแบบต่อยอด
- บริบทของชุมชนบ้านโพธิ์ทอง ตำบลบึงค้อ

สรุปผลการวิจัย

- พิธีกรรมมีผลต่อสภาพจิตใจของผู้ป่วยและครอบครัว เช่น ผ่านคำพูดของลูกสาวผู้เสียชีวิต

“เห็นบ่นะอីพ่อเลาตายตาบ่หลับ...เลาห่วงนั้นห่วงนี้จัดเตรียมของไว้แล้วกะบ่ได้เฮ็ดตัดกรรมให้เลาแล้วบ่ได้ไหว้พระก่อนเลาชิไป(ก่อนตาย)”

“เห็นใหม่พ่อตายตาไม่หลับเป็นห่วงนั้นนี้ เตรียมของเพื่อที่จะทำพิธีกรรมตัดกรรมให้แก่ไม่ได้ทำ พ่อไม่ได้ไหว้พระก่อนที่จะตาย”

สรุปผลการวิจัย

- ในชุมชนพบว่าส่วนใหญ่มีการนำพิธีกรรมมาใช้
ในการดูแลทางด้านจิตวิญญาณให้ผู้ป่วยระยะ
สุดท้าย

ข้อเสนอแนะ

- ส่งเสริมให้มีพื้นที่สำหรับการจัดกิจกรรมทางศาสนา ตามความเชื่อ และวัฒนธรรมของผู้ป่วยแต่ละรายในการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้ายที่โรงพยาบาลให้ผู้ป่วยและญาติเพื่อเป็นการตอบสนองต่อความต้องการทางด้านจิตใจและจิตวิญญาณ ให้ทั้งผู้ป่วยและญาติ

สรุปผลการวิจัย (ต่อ)

- ซึ่งทำให้ผู้ป่วยระยะสุดท้ายจากไปอย่างสงบสง่างามสมศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และญาติไม่รู้สึกรู้สึกละอายใจต่อการดูแลผู้ป่วยในวาระสุดท้าย ต่อบุคคลอื่นเป็นที่รัก

ข้อเสนอแนะ

- ควรมีการจัดอบรมให้ความรู้การดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้ายทางด้านจิตวิญญาณ โดยการ ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับเรื่องความเชื่อทางศาสนา วัฒนธรรมและประเพณีให้แก่เจ้าหน้าที่ สาธารณสุข ระดับปฐมภูมิและที่โรงพยาบาล

ข้อเสนอแนะ

- ควรมีการประสานงานและสร้างเครือข่าย
การดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้ายระหว่าง
เจ้าหน้าที่ทีมบุคลากรสาธารณสุขชุมชน
องค์กรส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน และ
อาสาสมัครสาธารณสุข

๑๒
เสวเสด

